

Książki mają supermoc! Badania wykazały, że czytanie jest skutecznym narzędziem wyrównywania szans. Dzieci czytające dla przyjemności osiągają więcej, niezależnie od swoich uwarunkowań socjoekonomicznych.

Skuteczne zarażenie dzieci miłością do książek jawi się zatem jako zadanie fundamentalnie ważne: zarówno dla indywidualnego sukcesu każdego dziecka, jak i dla zbiorowej lepszej przyszłości Polski.

Środowisko nauczycielek i nauczycieli przedszkolnych odgrywa niezmiernie ważną rolę w tym zadaniu. Nauczyciele często są pierwszymi wzorami czytelników i pierwszymi przewodnikami po świecie książek.

Niniejsza publikacja wspiera środowiska przedszkolne w pracy na rzecz rozwijania zainteresowań czytelniczych dzieci. Mamy nadzieję, że „Supermoc książek w przedszkolu” będzie narzędziem przydatnym w codziennej pracy.

Wydawcy:

Fundacja Powszechnego Czytania
Wydawnictwo Nowa Era
Krakowskie Biuro Festiwalowe
Wrocławski Dom Literatury
Polska Izba Książki
Fundacja Olgi Tokarczuk

Patronat honorowy:

BIBLIOTEKA
NARODOWA

SUPERMOC KSIĄŻEK W PRZEDSZKOLU

Jak rozwijać zainteresowania czytelnicze dzieci?

Maria Deskur
Agnieszka Szprycer-Brodowska
Monika Hałucha
Ewa Wilczyńska

CELE

Nieustanne poszukiwanie ciekawych metod z uwzględnieniem celów, które chcemy i mamy osiągnąć, to podstawowy element życia nauczyciela. Definiujemy precyzyjnie cele, analizujemy, co sprzyja ich realizacji i zastanawiamy się, czy nasze metody pracy są odpowiednio dobrane do realizacji tychże celów. Takiej analizie służy pierwsza część publikacji. Bardzo dobrym wstępem będzie także lektura broszury „Supermoc książek”, którą można pobrać tu: www.fpc.org.pl/supermoc.

DZIECKO CZYTELNIKIEM

Oczywistym i najważniejszym odbiorcą działań proczytelniczych jest dziecko. Nasze działania powinny mieć na celu doprowadzenie dziecka do autodefinicji, którą najprościej można wyrazić zdaniami: „tak, jestem czytelnikiem” czy „tak, czytanie, to moja rzecz” lub po prostu „**lubię czytać, czytanie jest fajne**”.

W tym procesie superważny będzie dostęp do książek oraz pozytywne skojarzenie z książką jako przyjemnością (zabawą), którą dzielimy z innymi (koleżanki, koledzy, opiekunowie).

BIBLIOTECZKI DOMOWE

Dostęp do książek to oczywiście możliwość wypożyczenia książki z biblioteki, lecz także posiadanie książek na własność.

Aż 30% polskich rodzin nie ma w domu książek – jest to jedna z największych przeszkód w rozwoju czytelnictwa, tak więc zdecydowanie warto:

- namawiać rodziców do kupowania książek jako prezentów urodzinowych czy na zakończenie roku przedszkolnego;
- organizować wymiany książek i kiermasze;
- prosić rodziców odchodzących dzieci o podarowanie młodszym przedszkolakom książek, z których ich dzieci „wyrósły”.

Temat wydaje się banalny i błahy, a jest fundamentalny. Wspierajmy budowanie biblioteczek domowych naszych podopiecznych.

Bez książek w domu nie będzie czytelników.

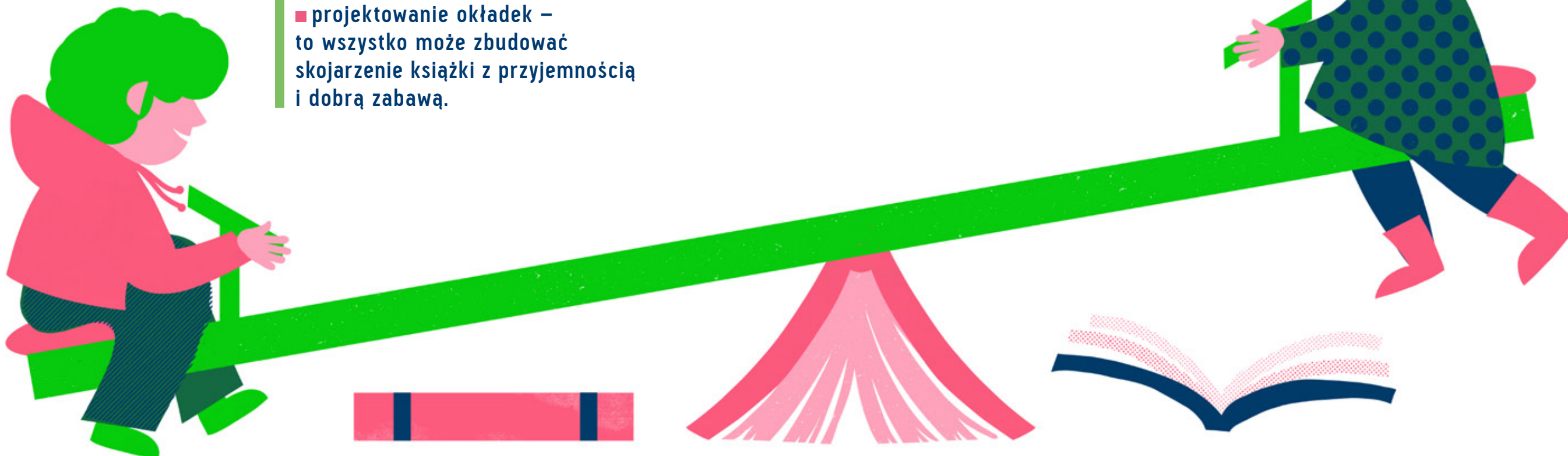
KSIAŻKA JAKO PRZYJEMNOŚĆ

Dziecko dojdzie do autodefinicji siebie jako czytelnika, jeśli książka będzie się mu kojarzyła z przyjemnością.

To kolejne „banalne” stwierdzenie oznacza, że należy wsłuchiwać się w to, co dzieciom się podoba, starać się dostosowywać lektury do wyborów i etapów rozwoju dzieci – powinny móc się pośmiać, nawet jeśli dowcip jest dla dorosłego infantylny czy wręcz niesmaczny (!). Akcje, w których dzieci mają wpływ na to, co czytają, przynoszą udowodnione pozytywne efekty.

- „Czytanie na śniadanie” książek wybranych przez dzieci,
- zabawy ilustracyjne,
- deklamowanie,
- rysowanie treści,
- odgrywanie scenek z książki,
- projektowanie okładek – to wszystko może zbudować skojarzenie książki z przyjemnością i dobrą zabawą.

Takie skojarzenie może z pozoru wydawać się mało użyteczne pod względem edukacyjnym. Bo przecież książka pełna kiepskich dowcipów bawi, ale niewiele uczy. Oczywiście, taka książka nie przekazuje wiedzy. Jest za to narzędziem do osiągnięcia celów pierwotnych i fundamentalnych: buduje silne skojarzenie książki z przyjemnością, które pociąga za sobą zdefiniowanie się dziecka jako czytelnika i gotowość do regularnego czytania. To z kolei otwiera nam drogę do budowania wiedzy i kompetencji dziecka – w nieskończoność. Olbrzymi wpływ na autodefinicję dziecka ma oczywiście otoczenie, w tym rolę nie do przecenienia odgrywa przykład rodzica i nauczyciela.

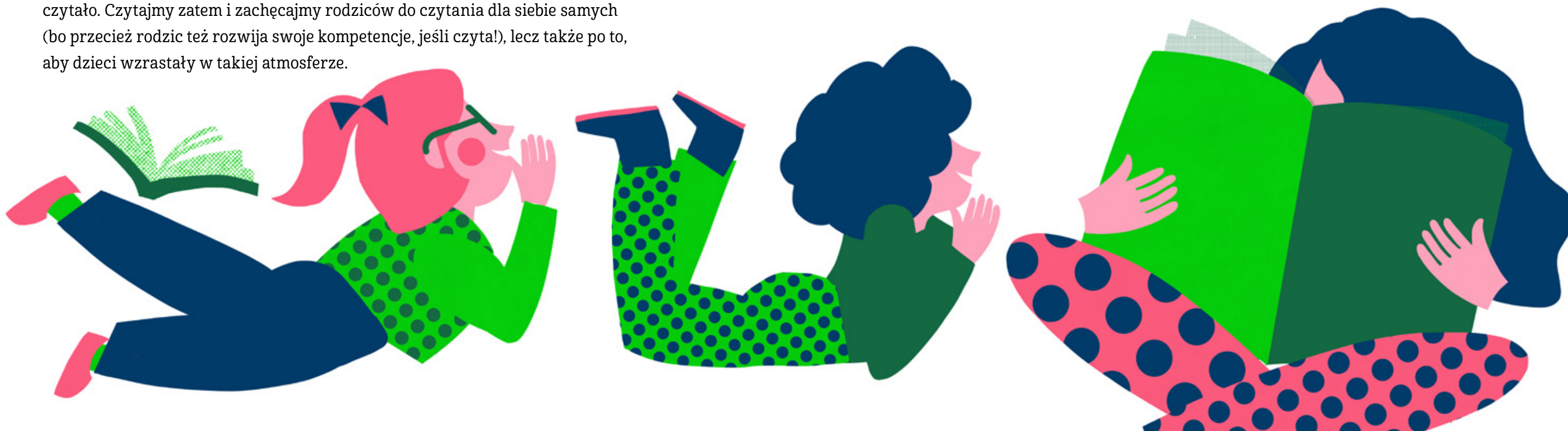

DOROSŁY, CZYLI WZORZEC

Jako nauczyciele, rodzice czy bibliotekarze mamy olbrzymi wpływ na naszych podopiecznych. Jesteśmy dla nich autorytetem i wzorem do naśladowania. Jeśli wypełniamy swoją rolę dobrze,

wspomnienia z dzieciństwa będą pozytywnymi, kształtującymi i definiującymi przeżyciami. Obecność książki w tych wspomnieniach jest niewypowiedzianie ważna. Regularne głośne czytanie książek dziecku przez osobę, która jest mu bliska, sprawia, że książka staje się przedmiotem lubianym, oczywistym, koniecznym.

- Spotkania z bibliotekarzami pasjonatami czy twórcami książek;
- Regularne głośne czytanie w domu i w przedszkolu - przez nauczycieli, rodziców, dziadków czy starszych kolegów (wolontariuszy ze szkoły podstawowej czy liceum) - wszystko to buduje wzór dorosłego czytającego. Oczywiście doskonałym wzorem jest po prostu osobiste czytanie książek przez nauczycieli i rodziców - dziecko widzi rodzica czy nauczyciela zatopionego w książce, dobry przykład działa cuda, to nie frazes. Badania potwierdzają, że wzór czytających rodziców skokowo podnosi szanse na to, że dziecko będzie czytało. Czytajmy zatem i zachęcajmy rodziców do czytania dla siebie samych (bo przecież rodzic też rozwija swoje kompetencje, jeśli czyta!), lecz także po to, aby dzieci wznosiły w takiej atmosferze.

Trzeba uświadamiać rodzicom, jak ważne jest, żeby byli zaangażowani w proces zaproszenia dziecka do czytania; że mają największy wpływ na rozwój swojego dziecka i jego odpowiednie przygotowanie do szkoły, że regularne czytanie i rozmowa z dzieckiem od urodzenia do pójścia do szkoły diametralnie zmienia szanse dziecka na sukces szkolny. **Tylko 50% polskich rodziców czyta dzieciom książki. A dzieci, którym ktoś czyta od małego, już w wieku trzech lat znają 100% więcej słów niż rówieśnicy!**

- Zaproszenie rodziców do czytania na głos w przedszkolu będzie sygnałem, że sprawa jest bardzo ważna.
- Dbanie o to, żeby dzieci dostawały książki na różne okazje, będzie wspierać budowanie więzi między dzieckiem a posiadaną książką.
- Organizowanie zabaw, wydarzeń i działań wokół książek stworzy dla dziecka otoczenie, w którym zbudujemy skojarzenie czytania z przyjemnością. Działania kierujemy oczywiście do wszystkich dzieci, rodziców i nauczycieli, warto jednak zdawać sobie sprawę, dla kogo te działania są najważniejsze, komu mogą pomóc najbardziej.

INKLUZYWNOŚĆ, CZYLI WYRÓWNYWANIE SZANS EDUKACYJNYCH

Czytanie ma moc wyrównywania szans – badania PISA wykazały, że jeśli dziecko czyta dla przyjemności (regularnie), to ma to większy wpływ na jego sukces szkolny niż jego pochodzenie socjoekonomiczne. Nie sposób wyrazić doniosłości tego stwierdzenia. Daje nam ono do ręki **skuteczne narzędzie niwelowania różnic społecznych**. To jest jak odkrycie kamienia filozoficznego.

Niestety, jak w wielu innych wypadkach, sprawa wymaga działań przemyślanych i celowych, nie powinniśmy pozwalać sobie na inicjatywy przypadkowe, bo mogą przynieść efekty zgoła inne od planowanych.

Niezwykle ważne jest, żeby upewnić się, czy nasze działania nie są stygmatyzujące, czy nie proponujemy czegoś, co wyklucza dzieci rodziców nieczytających. Jeśli dziecko nie ma w domu żadnej książki, a zaproponujemy, by przyniosło swoją ulubioną bajkę – to reakcja może być odwrotna do zamierzonej. Dziecko może uznać, że plastikowa zabawka, którą ma, jest lepsza od jakiejś „głupiej” książki, której nie ma – i zamiast polubić czytanie, zniechęci się do niego na stałe. Dr Zofia Zasacka w swoich badaniach wykazuje, że ta z pozoru miła propozycja („przynieście z domu ukochaną książkę i o niej opowiedzcie”) może przynieść nieoczekiwane i niedobre skutki i sprawić, że dzieci, które nie mogą przynieść książek z domu, ponieważ ich tam nie mają, czują się wykluczone, a książki uznają za coś nie dla nich.

Wymyślając i realizując program upowszechniania czytania, miejmy zawsze przed oczyma dzieci i rodziców najmniej czytających (lub nieczytających). Zastanawiamy się:

- Jak zaprosić do czytania właśnie ich?
- Jak ich zainteresować książką, jak im pokazać, że książka jest źródłem niewyczerpanych przygód, frajdy, pasji, wiedzy?
- Co zrobić, by naprawdę poczuli, że książka jest fajna, że jest także dla nich?

Przykładowe pomysły na akcje, które mogą skutecznie pomóc rodzicom nieczytającym:

- Warsztaty dla rodziców o roli czytania,
- Kiermasze, w które mogą się zaangażować i gdzie można dostać książkę na wymianę,
- Zachęta, żeby rodzice czytali w przedszkolu; można zacząć od bardzo prostych książek,
- Klub czytelniczy rodziców omawiających, co czytać z dziećmi,
- Klub czytelniczy dla rodziców o książkach, które dla nich samych będą przyjemnością.

Pomysły, które mogą wciągnąć rodziców i rodziny mniej czytające lub nieczytające na terytorium książki, są bardzo ważne. Bo to właśnie jest cel fundamentalny: zachęcanie do czytania tych, którzy tego nie robią; pomoc dzieciom z takich rodzin. Oczywiście, kierując jednocześnie działaniami do wszystkich.

CZYTAĆ, ALE WŁAŚCIWIE CO?

Dwa podstawowe pytania, które powstają, to skąd wziąć wiedzę na temat wartościowych książek dla dzieci oraz jak te książki zdobyć.

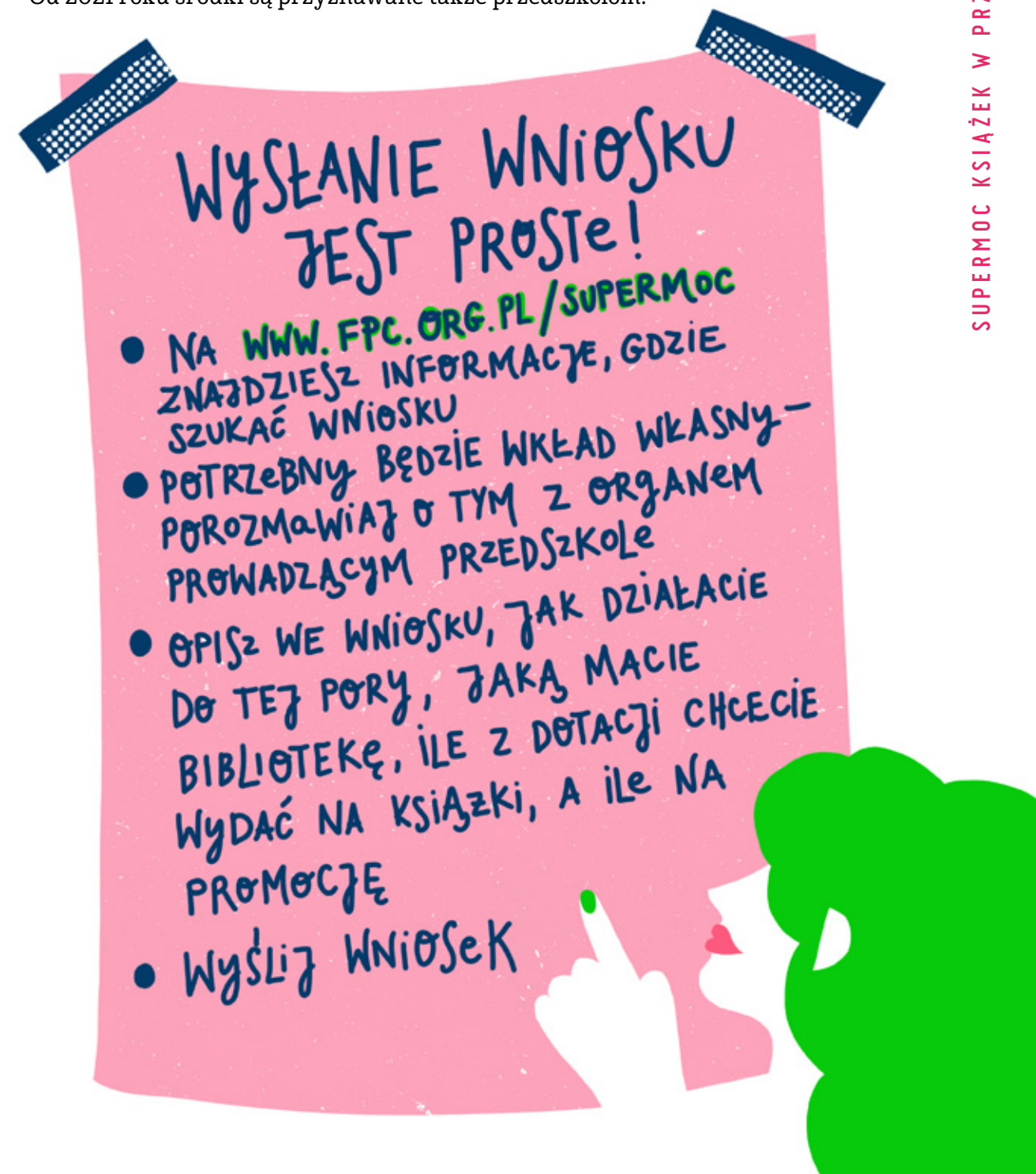
Co czytać?

Oto renomowane organizacje, na których rekomendacji co do wyboru lektury można polegać:

- **Cała Polska Czyta Dzieciom** od 20 lat śledzi rynek wydawniczy i tworzy rekomendacje. Można je znaleźć tu: <https://calapolskacztyadzieciom.pl/zlota-lista/lista-ksiazek-polecanych-przez-fundacje-abcxxi-cala-polska-czyta-dzieciom/>
- **Polska Sekcja IBBY** (Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych) od wielu lat organizuje konkurs Książka Roku, w którym nagradza książki za ich warstwę literacką oraz graficzną. Zwycięskie tytuły tu: http://www.ibby.pl/?page_id=28
- **Fundacja Edico** to młoda fundacja, która zaproponowała alternatywną listę lektur: <https://fundacjaedico.pl/projekty/alternatywna-lista-lektur/>
- **czasdzieci.pl** skrupulatnie poleca książki w podziale wiekowym tu: <https://czasdzieci.pl/ksiazki/>
- **„Ryms”** to czasopismo o dobrych książkach dla dzieci: <http://www.ryms.pl/>
- **Wybrane blogi:**
www.makiwgiverny.pl
www.otymze.pl
www.dzinztomikiem.pl
www.zmalakafka.blogspot.com
www.czytamto.pl
www.malaczcionka.pl
www.literackakavka.pl

Skąd wziąć środki na zakup?

Warto złożyć wniosek do Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa. Od 2021 roku środki są przyznawane także przedszkolom.

Z PRAKTYKI PRZEDSZKOLNEJ

Czytanie książek w przedszkolu jest fundamentem realizacji podstawy programowej i budowania kompetencji kluczowych. Druga część publikacji pokazuje wiele działań, które temu sprzyjają. Proponujemy też konkretne lektury i pomysły na pracę z nimi.

CZYTANIE DZIECIOM W PRZEDSZKOLU A PODSTAWA PROGRAMOWA

Nauczyciele chętnie czytają dzieciom w przedszkolu. To nie tylko przyjemność. Książki są przez wielu nauczycieli uznawane za ważne narzędzie dydaktyczne i wychowawcze, bo czytanie rozwija wszechstronnie. Ma również silne umocowanie w podstawie programowej wychowania przedszkolnego. Wiele zawartych w niej oczekiwanych osiągnięć dzieci rozwijamy, czytając.

Te kompetencje dotyczą wszystkich czterech zawartych w podstawie programowej obszarów rozwoju dziecka, w szczególności:

- języka - od wzbogacania słownictwa po rozpoznawanie liter,
- rozwijania umiejętności myślenia krytycznego i pojmowania otaczającego świata - odróżnianie świata fikcji od rzeczywistości, wychwytywanie związków przyczynowo-skutkowych, pamięciowe opanowywanie tekstu, opisy świata, zjawisk i rzeczy czy sama aktywność poznawcza, w tym w postaci samodzielnego obcowania z książką,
- obszaru społecznego i emocjonalnego z rozpoznawaniem i nazywaniem emocji oraz pełną gamą możliwości ich wyrażania, które znajdziemy np. w opisach zachowań bohaterów, z odczytywaniem intencji,
- wyzwalania wyobraźni i kreatywności, pobudzania fantazji i twórczego wyrażania siebie.

KOMPETENCJE KLUCZOWE

Obcowanie dzieci z literaturą to także pole do rozwijania kompetencji kluczowych wyznaczanych przez Unię Europejską w kontekście uczenia się przez całe życie. Jest to zestaw jednakowo ważnych umiejętności określających człowieka jako jednostkę:

- gotową stawić czoła wyzwaniom szybko zmieniającego się świata,
- mającą zdolność elastycznego przystosowywania się do zróżnicowanych wymagań otoczenia,
- potrafiącą świadomie kierować swoim osobistym rozwojem we współpracy z innymi ludźmi.

Kompetencje to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, których potrzebuje każdy do samorealizacji i rozumienia świata.

Dzięki czytaniu w sposób szczególny rozwijamy umiejętności dotyczące rozumienia i tworzenia informacji, osobiste i społeczne, a także te związane ze świadomością i ekspresją kulturalną.

Na kolejnych stronach znajdują Państwo opis korzyści płynących z czytania wraz z propozycjami aktywności związanych z książką, a także przykłady wielokrotnie nagradzanych, bestsellerowych publikacji dla dzieci z nomvslami. iak pracować z nimi w przedszkolu.

JĘZYK

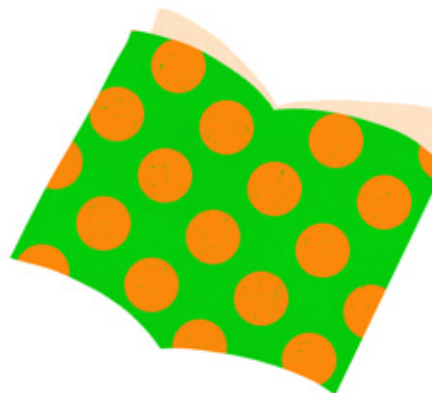
Czytanie to doskonała metoda rozwijania języka. Badania wskazują, że dzieci, którym się czyta, mają bogatszy zasób słownictwa czynnego i biernego, rozumieją słowa, pojęcia, powiedzenia czy tworzą żarty słowne. Budują bardziej złożone, poprawne i logiczne wypowiedzi i są w stanie wyrazić znacznie więcej niż ich rówieśnicy, którzy na co dzień nie obcują z książką. W przedszkolu mamy do czynienia zarówno z dziećmi, którym w domu czyta się dużo i często, jak i z tymi, które mają mały kontakt z książką. Nauczyciele mają pełną świadomość tego, że warto czytać, aby budować słownik dziecka – świadomość, którą nie zawsze mają rodzice. A przecież język to podstawa dla rozumienia otaczającego świata, jego warstwy poznawczej i społecznej. Dzieci, którym się czyta, są w stanie więcej zrozumieć, wyrazić i wytłumaczyć. Rozumieją siebie i innych. Łatwiej jest im komunikować się z innymi. Potrafią nazwać swoje emocje i wyartykułować potrzeby. To gwarancja sukcesu w szkole i w życiu. Można mieć też nadzieję, że w przyszłości staną się bardziej świadomymi odbiorcami i twórcami informacji. To jeden z obszarów określanych właśnie przez kompetencje kluczowe.

3–4-latki

- Pija Lindenbaum, *Pudle i frytki*, tłum. Katarzyna Skalska, Zakamarki, Poznań 2017
- Marta Guśniowska, *O Fretce, która dała się porwać wiatrowi*, il. Marta Kurczewska, Wilga, Warszawa 2021

5–6-latki

- Rafał Witek, *Przedszkole imienia Barbary Wiewiórki*, il. Aleksandra Fabia, Bajka, Warszawa 2020
- Marta Guśniowska, *A niech to gęś kopnie*, il. Robert Romanowicz, Tashka, Warszawa 2017

Co warto robić?

- Czytanie interaktywne, dialogiczne:
 - ilustrować tekst ruchem, gestem, mimiką, obrazując w ten sposób słowa i pojęcia. Możesz to robić podczas czytania lub poprosić dzieci – dzięki temu będą aktywnie słuchać i zapamiętywać tekst,
 - używać języka w sposób twórczy i odtwórczy – powtarzając powiedzonka bohaterów, twórcie zagadki, puenty,
 - rozmawiając o treści i ilustracjach: identyfikujcie i opisujcie bohaterów i ich zachowania, określajcie czas i miejsce wydarzeń,
 - wykonujcie ćwiczenia artykulacyjne, emisyjne i oddechowe na podstawie czytanego tekstu – poprawicie sprawność motoryczną narządów mowy, usprawnicie artykulację, skupicie uwagę i zaangażujecie się w czytany tekst,
 - rozmawiajcie podczas lektury – to pole do wyrażania myśli, uczuć, wątpliwości, wyjaśnień, przypuszczeń, zadawania pytań,
 - wprowadzajcie nowe dla dzieci słowa, np. poprzez pytania na podstawie ilustracji.
- Odtwarzanie tekstu (w całości lub np. powtarzającego się w tekście słowa/zdania w odpowiednim momencie).
- Szukanie rymów (zrób pauzę w odpowiednim miejscu wiersza, tak aby to dzieci zgadły, jaki teraz będzie wyraz).
- Szukanie wyrazów rozpoczynających się ostatnią sylabą/głoską wyrazu występującego w tekście, szukanie przeciwieństw, synonimów, innych znaczeń, skracanie zdań.
- Zapoznavanie się z językiem nauki – czytajcie literaturę popularnonaukową i książki edukacyjne dla dzieci.

MYŚLENIE

Koncentracja na fabule, pytania dotyczące tego, co będzie dalej, jaki będzie skutek tego, co właśnie się dzieje, nietypowe, zaskakujące zwroty akcji, analiza, hipotezy, pytania, oceny, umiejętność myślenia krytycznego – to kluczowe umiejętności, które dzieci mogą osiągnąć lub rozwinąć dzięki czytaniu.

Czytanie to stymulacja dla mózgu pozwalająca tworzyć nowe połączenia neuronalne. Wybierając i czytając wartościowe książki, poszerzamy świadomość dzieci, budujemy w ich głowach pojęcia myślowe i idee. Pozwalamy im zrozumieć pojęcia abstrakcyjne, jak sprawiedliwość, prawdziwa przyjaźń czy odwaga. Skłaniamy je do rozmowy i refleksji. Książki mogą inspirować dzieci do zabaw tematycznych, odtwarzania ról, przenoszenia się w wyobraźni w światy niedostępne fizycznie, a co za tym idzie – do wszechstronnej aktywności i rozwoju.

3–4-latki

- Agnieszka Żelewska, *Czarownica Irenka*, Bajka, Warszawa 2018
- Beatrice Rodriguez, *Złodziej kury*, Zakamarki, Poznań 2015

5–6-latki

- Iwona Chmielewska, *Kłopot*, Wytwórnica, Warszawa 2016
- Menena Cottin, *Czarna książka kolorów*, il. Rosana Faria, tłum. Marta Jordan, Widnokrag, Piaseczno 2012

Co warto robić?

- Prawda czy fałsz. Podawaj stwierdzenia dotyczące treści, a dzieci określą, czy to, co mówisz, jest prawdą czy fałszem.
- Zadawanie pytań dotyczących tekstu. Zadawaj pytania zamknięte i otwarte, pytaj o rzeczy nieoczywiste, żartuj, myl się, nabieraj dzieci, że czegoś nie wiesz lub nie rozumiesz, sięgaj po absurd. Skłaniaj do rozmowy.
- Odgadywanie na podstawie opisu. Opisz postać lub przedmiot związany z treścią czytanej książki i pozwól dzieciom zgadnąć, o co chodzi. Przekaż tę rolę komuś z dzieci. Możecie też ustalić słowa, których nie wolno użyć przy opisie.
- Wykorzystanie ilustracji w książce, tak jak historyjki obrazkowej. Na podstawie ilustracji wspólnie wymyślcie fabułę lub odgadnijcie, co będzie dalej. Szukajcie związków przyczynowo-skutkowych.

WIEDZA

Książki to nieocenione źródło wiedzy. Nie tylko te popularnonaukowe. To możliwość wyjścia poza bezpośrednie otoczenie dziecka. Z maluchami będziemy oglądać obrazki i nazywać to, co na nich jest. Ze starszymi dziećmi wyruszymy w o wiele dalsze podróże. Książki dostarczą informacji i wyobrażeń o wszystkim: o tym, jak żyje się w innych miejscach na ziemi, o innych kulturach, odkryciach, przyrodzie, wydarzeniach z przeszłości, a także relacjach społecznych. To idealny sposób na rozbudzenie ciekawości świata, chęci poznawania go z wielu perspektyw. Dzięki czytaniu dzieci poszerzają swoje horyzonty, zdobywają informacje, do których bez książek dotarłyby znacznie później. Czytanie to nawyk, który procentuje podwójnie: z każdą przeczytaną książką następna jest bardziej zrozumiała, i odwrotnie – im mniej czytamy, tym trudniejsze staje się zrozumienie kolejnej książki. Dzieci czytające mają zatem podwójną przewagę nad tymi, których do czytania nikt nie zachęcił.

3–4-latki

- Emilia Dziubak, *Rok w lesie*, Nasza Księgarnia, Warszawa 2015
- Oliver Jeffers, *Tutaj jesteśmy. Wskazówki dla mieszkańców planety Ziemia*, tłum. Mateusz Rulski-Bożek, Zielona Sowa, Warszawa 2018

5–6-latki

- Aleksandra i Daniel Mizieliński, *Mapy (edycja fioletowa)*, Dwie Siostry, Warszawa 2012
- Marianna Oklejak, *Cuda wianki. Polski folklor dla młodszych i starszych*, Egmont, Warszawa 2017

Co warto robić?

- Zadawanie pytań, na które dzieci wyszukują odpowiedzi na podstawie ilustracji w danej książce.
- Dobieranie książek do aktualnego tematu zajęć w przedszkolu.
- Pokazanie dzieciom, jak wykorzystać książki w ich codzienności, np. przewodniki do rozpoznawania roślin i zwierząt w terenie.
- Wspólne tworzenie własnych encyklopedii, atlasów, lapbooków.

EMOCJE

Umberto Eco twierdził, że: „Kto czyta książki, żyje dwa razy”. Czytanie to przeżywanie drugiej rzeczywistości, bycie w sytuacji, w której być może nigdy by się nie było lub która nastąpi w życiu dziecka dopiero w przyszłości. Czasem ta rzeczywistość jest podobna do tej otaczającej dzieci – do ich wewnętrznych przeżyć lub wydarzeń z życia. To jak przygotowanie „na sucho” do tego, co może je spotkać i jak mogą się wtedy poczuć. Coraz więcej jest na rynku książek o emocjach. Dzięki nim dzieci mogą budować własną tożsamość, nauczyć się rozumieć siebie lub innych, nazywać i wyrażać emocje. Mogą w bezpiecznej sytuacji podczas czytania i rozmowy o książce dowiedzieć się, jak się wtedy zachować, jak poradzić sobie z daną sytuacją, a także przećwiczyć znane sobie strategie lub poznać nowe. To kopalnia wzorców osobowych, które stają się punktem odniesienia w ocenie zachowań i wartości. Warto też pamiętać o bajkach terapeutycznych, dzięki którym możemy przepracować z dziećmi ich problemy. Książki nie rozwiążą wszystkich, ale na pewno znacząco wspomogą nas w pracy nad nimi.

Dzięki książkom budujemy relacje. Między czytającym dorosłym a słuchającym go dzieckiem tworzy się więź. To ważne, gdy potem rozmawiamy o rzeczach trudnych. Czytając i rozmawiając o książce, uczymy się rozumieć siebie nawzajem, a fabuła i związane z nią przeżycia często są dla dziecka punktem wyjścia do głębszego rozumienia relacji międzyludzkich w otaczającym je świecie.

3–4-latki

- Tina Oziewicz, *Co robią uczucia?*, il. Aleksandra Zając, Dwie Siostry, Warszawa 2020
- Marianne Dubuc, *Lew i ptak*, tłum. Kinga Stańczuk, Wydawnictwo Łajka, Gdynia 2015, lub
- Astrid Desbordes, *Edzio i przyjęcie w blasku księżyca*, il. Marc Boutavant, tłum. Jacek Mulczyk-Skarżyński, Wytwórnia, Warszawa 2016

5–6-latki

- Paweł Pawlak, *Ignatek szuka przyjaciela*, Nasza Księgarnia, Warszawa 2015
- Justyna Bednarek, *Babcocha*, il. Daniel de Latour, Poradnia K, Warszawa 2018

Co warto robić?

- Odnajdywanie w książkach strategii radzenia sobie w sytuacjach potencjalnie lub faktycznie trudnych dla dzieci. Szukanie książek, które dają odpowiedź na konkretne problemy dzieci.
- Odgrywanie scenek na podstawie tekstu – pozwoli to dzieciom wcielać się w różne role, spojrzeć na daną historię z różnych perspektyw.
- Zadawanie pytań: „Co by było, gdyby się to przydarzyło Tobie?”, „Co byś zrobił/a, powiedział/a?”, „Jak się czuje postać na ilustracji? Skąd to wiesz?” i wskazywanie przez dzieci min, postaw i gestów adekwatnych do sytuacji.
- Podkreślanie wartości zawartych w tekście: współpracy, szacunku, odpowiedzialności, tolerancji, pracowitości – stworzenie kodeksu etycznego przedszkolaka.

FANTAZJA I ROZRYWKA

Czytanie to także świetna zabawa. Sposób na spędzenie czasu – w dzieciństwie razem z kimś bliskim, potem trochę ze sobą samym, zawsze w towarzystwie bohaterów książki. To okazja do przeżycia czegoś niesamowitego. **Książki rozwijają wyobraźnię bardziej niż cokolwiek innego, bo tu wszystko trzeba wyobrazić sobie samemu.** Piękne ilustracje pomogą stworzyć w głowie piękne obrazy i dalsze ciągi. To także okazja do rozwijania umiejętności czytania, dekodowania symboli i informacji zawartych w obrazie. Odpowiednio dobierając literaturę, możemy dać dzieciom szansę na obcowanie ze sztuką i kulturowym dorobkiem ludzkości. Znowu budujemy kompetencje kluczowe. Kształtujemy poczucie estetyki. Książki często są też dla dzieci wielką inspiracją do zabaw, prac plastycznych czy marzeń o przyszłości.

3–4-latki

- Julia Donaldson, *Gruffalo* (i *Dziecko Gruffalo*), il. Axel Scheffler, tłum. Michał Rusinek, Tekturka, Lublin 2019
- Marianne Dubuc, *Dzień dobry, poczta!*, tłum. Magdalena Wanielista, Entliczek, Warszawa 2016

5–6-latki

- Maurice Sendak, *Tam, gdzie żyją dzikie stwory*, tłum. Jadwiga Jędryas, Dwie Siostry, Warszawa 2014
- Justyna Bednarek, *Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych i sześciu lewych)* (lub *Banda Czarnej Frotté. Skarpetki powracają!*), il. Daniel de Latour, Poradnia K, Warszawa 2015

Co warto robić?

- Wymyślanie innych, alternatywnych zakończeń tekstu.
- Opowiadanie historii najpierw tylko na podstawie ilustracji w książce, a następnie przeczytanie tekstu i weryfikacja, czy Wasz wspólny trop był dobry.
- Tworzenie prac plastycznych lub konstrukcji na podstawie wysłuchanego tekstu – to może być obraz, rzeźba (może żywa?), a także makieta lub scenografia do dalszej zabawy i odgrywania ról.
- Improwizacje ruchowe, muzyczne lub taneczne przedstawiające nastrój lub przebieg poznanej historii.

Szkice zajęć z wybranymi książkami

Iwona Chmielewska *Kłopot*

- Ćwiczenie logicznego myślenia - dlaczego do tego doszło i co z tym teraz można zrobić?
- Rozmowa o emocjach, uczuciach - stało się i co teraz? Jak się zachować? Co zrobić? Co powiedzieć?
- Zabawy badawcze - zmiany odwracalne, częściowo odwracalne i nieodwracalne
- Figury geometryczne (trójkąt) i ćwiczenie kreatywności - przekształcanie trójkąta w dowolny obrazek
- Doskonalenie współpracy w grupie - każdy dorysowuje swój element do pierwotnego obrazu trójkąta i powstaje wspólne dzieło

Oliver Jeffers *Tu jesteśmy*

- Układ Słoneczny - stosunek wielkości planet pokazany na znanych dzieciom obiektach
- Zabawy badawcze - grawitacja
- Historyjka obrazkowa - życie na stacji kosmicznej
- Klasyfikacja - określanie cech astronauty, czy to praca dla Ciebie?
- Ćwiczenie logicznego myślenia - jak przygotować się na lot w kosmos, co ze sobą zabrać?
- Kodowanie - obrazkowy list do kosmitów (jak wiadomości wysyłane w kosmos przez teleskopy)
- Praca plastyczna - dziecięce wyobrażenie wszechświata
- Opowieść ruchowa - ćwiczenia przed odlotem, wyprawa
- Zabawa konstrukcyjna - wspólne budowanie stacji kosmicznej
- Zabawa językowa - „czarna dziura”, „ale kosmos!”, „spaść z Księżycą”, „jasne jak słońce”

Justyna Bednarek *Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek...*

- Praca techniczna - wykonanie swojej skarpetkowej pacynki
- Autoprezentacja - prezentacja wyglądu i cech szczególnych wykonanej postaci
- Ćwiczenie kreatywności i konstruowania wypowiedzi - tworzenie wspólnej opowieści o przygodach skarpetek, wykonanie książki obrazkowej na jej podstawie
- Zabawa dramowa - odgrywanie wymyślonych przez dzieci scenek w parach lub małych grupach
- Rozmowa o tolerancji, doskonalenie umiejętności prospołecznych - każdy z nas jest inny, każdy jest ważny, nawiązanie do Światowego Dnia Zespołu Downa

Astrid Desbordes *Edzio i przyjęcie w blasku księżycy*

- Rozmowa o uczuciach - dlaczego Edzio prawie nie wychodzi ze swojej dziupli i nie chce iść na przyjęcie do misia Antoniego? Co to jest nieśmiałość? Co to jest przyjaźń? Jak mądrze towarzyszyć komuś w pokonywaniu nieśmiałości?
- Zabawa dramowa „Rozmowa z Edziem” - odgrywanie scenek dramowych w parach
- Zabawa techniczna - robienie pomponów z włóczki (ewentualnie wspólne skonstruowanie czapki w kształcie piramidy z pomponów)
- Praca plastyczna w grupie - plakat, zaproszenie na przyjęcie u Edzia
- Zajęcia kulinarne - przygotowanie przyjęcia, zdrowych i smaczków przekąsek (np. krojenie owoców, owocowe szaszłyki, bakalie); zwrócenie uwagi na alergię pokarmową
- Zabawa ruchowa przy muzyce - jak na przyjęciu tańczą zwierzaki, np. niedźwiedź, wiewiórka, zając, biedronka, dzik, puchacz, żaba?

Niniejsza publikacja powstała dzięki współpracy sześciu różnych organizacji i instytucji: Krakowskiego Biura Festiwalowego – operatora programu Kraków Miasto Literatury UNESCO, Wrocławskiego Domu Literatury – operatora programu Wrocław Miasto Literatury UNESCO, Fundacji Olgi Tokarczuk, Fundacji Powszechnego Czytania, Polskiej Izby Książki oraz Wydawnictwa Nowa Era.

Koordynacja projektu: Piotr Bogusz, Maria Deskur, Katarzyna Jakubowiak, Katarzyna Janusik, Grażyna Szarszewska

Tekst, s. 1-13: Maria Deskur

Tekst, s. 14-31: Agnieszka Szprycer-Brodowska, Monika Hałucha, Ewa Wilczyńska

Ilustracje: Joanna Gniady

Projekt graficzny: Dorota Nowacka

Redakcja i korekta: Agnieszka Betlejewska

Partner merytoryczny: Wydawnictwo Nowa Era

Druk i oprawę ufundowali:

Abedik
DRUKARNIA

Papier nieodpłatnie dostarczyli:

ZING

ARCTIC PAPER

Konwersja na ebook
ufundowana przez:

Legimi

© Fundacja Powszechnego Czytania,
Warszawa, 2021

ISBN 978-83-961299-1-8

nowa era

Twoje mocne strony

Kraków

Wrocław miasto spotkań

kbf:
operator programu

Fundacja
Olgi
Tokarczuk

**POLSKA
IZBA
KSIĄŻKI**

Bibliografia:

Zofia Zasacka, *Książki i literatura w przedszkolach – początki socjalizacji do czytania*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 52/2021

Anne Teravainen-Goff, *Annual Junior Literacy Survey 2019*, National Literacy Trust, 2020

Barry Zuckerman, Robert Needlman, *30 Years of Reach Out and Read: Need for a Developmental Perspective*, „Pediatrics”, 2019

PISA, *Reading for change*, 2011

Keith E. Stanovich, *Matthew Effects in Reading: Some Consequences of Individual Differences in the Acquisition of Literacy*, „Reading Research Quarterly”, 4/1986

